

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Майа Емилова Богданова

на дисертационния труд на Николай Викторов Божилов

за присъждане на научна и образователна степен “Доктор”

на тема:

Функция, концепция и прогнози в съвременната мода в първото десетилетие на XXI век.

Дисертационният труд на Николай Божилов съдържа 172 стр. писмен материал, в това число библиография – 17 издания на кирилица, 79 издания на латиница и 40 сайта от интернет. Подкрепен е от илюстративен материал състоящ се от 50 стр.

Настоящият труд е фокусиран върху важна сфера на модното проектиране, чиято цел е да даде рамки и логика в развитието на модата като част от активно действаща форма на изразяване, отразяване и насочване посоката на развитие на обществото в даден времеви период. В случая е анализирано първото десетилетие на XXI век – време на технологичен скок засягащ всяка сфера на обществено развитие. Съзнавайки предизвикателствата на изследване на темата, още в увода Николай Божилов е поставил рамките на обекта на изследване, като е заявил хипотезата за основното влияние на развитие на модните тенденции в настоящия период и методите чрез които ще бъде доказана тезата за движение на прогнозирането в променящите се условия през това десетилетие. Докторантът очертава основните обекти на изследването си – бързата мода, минимализма и еkleктизма, като в последвалите глави обстойно разглежда тези явления, за да докаже тезата си за тяхното значение при формирането на модни прогнози в новата дигитална ера на XXI век. След ясното дефиниране на целите на настоящия труд, авторът е посочил и методите, които ще използва за доказване на основната хипотеза – маркетингов анализ на ключови марки, концептуален анализ на обектите на изследване и факторите които влияят за формиране за характеристиките на пазара в днешно време, респективно на формиране на база върху която биха могли да се заявят принципи за прогнозиране на модни тенденции.

Актуалността на темата е заявена още със заглавието – периодът на изследването е твърде близък до съвременното ни. Липсата на достатъчно научни изследвания в областта на модата във век на бърза промяна на цялостните отношения и начин на живот в днешното общество, поставят предизвикателства пред опита да се сложи логична и систематизирана основа за прогнозиране на тенденциите в сегашния период, както и за поглед към функционирането ѝ за в бъдеще. Ползата от такъв труд е очертаващата се необходимост за дизайнери и производители да се ориентират в

условията на бързо променящите се фактори, които да ги поставят в позиция на водещи фигури и визионери в сферата на професионалната им дейност. Николай Божилов е наясно с предизвикателствата свързани с проучването, заявяването на хипотези, липсата на научни трудове в областта на изследването и още в началото поставя условията и целите на дисертационния труд: *„.....в настоящата дисертация като приносен момент ще се търси не стремеж за изчерпателна дефинитивност, а за полагане на основа, към която да се надградят последващи изследвания в областта.“/стр.6/*

Докторантът се обосновава в последвалото изследване на темата върху няколко най-характерни моменти настъпили през новото десетилетие – глобализацията, развитието на дигиталните техноллогии и последвалата хиперкомуникация, обуславяща новите отношения между потребител, дизайнер и средства за разпространение на модния продукт. Тези параметри обуславят избора му на обектите за изследване.

Настоящото изследване има и цел да определи и обоснове основата на нова структура за смяна на модните тенденции, като се дистанцира от до сега наложилия се ред на сформирание и представяне на модни колекции. Това е амбициозна цел, с която би могло да се помогне при организацията на модната индустрия в големите производства, както и на адекватното развитие на новите брандове, създадени от младите дизайнери към чиято изява е насочен фокуса в днешно време. Така погледнат, трудът на Николай Божилов би могъл да рефлектира и върху сформирането на програмите за обучение в образователната сфера.

Не без значение за изследването е и опита отново да се подчертае и ролята на модата като изкуство, като предмет за изследване и влияние в цялостната картина на развитие на обществото. Акцент за мястото и връзката на модата с изкуствата е и включването ѝ в случващите се в тази сфера процеси, както и влиянието на последвалите философски движения, послужили за неизменно вдъхновение на модните течения. Важен акцент заемат и разсъжденията върху връзката мода - концептуален дизайн и развитието на технологиите.

В дисертацията е отделено специално място за съвременния моден експеримент и неговата презентация, които придобиват ново значение и място на сцената на съвременното изкуство. Разгледани са значими имена, дали нов смисъл на разширяване областта на действие и осъзнаване на феномена мода и значението ѝ за формиране на отношението ѝ към цялостното развитие на обществото. / *„Работата има за цел да интерпретира съвременния моден експеримент като нова посока на модата, в която тя се занимава със „самата себе си“, със силата на смислите и митовете, които произвежда, както казва Барт .“/цитат/* За да обоснове тази теза, докторантът разглежда основни моменти от творчеството на Хюсеин Чалаян, Мартин Маржела, Рей Кавакубо. Включването на тази част от изследването е с цел да се даде по-пълна

картина на тенденциите на развитие на модния процес, както и да се проследят реакциите на дизайнерите към всички сфери на обществения живот – политически, икономически, социален, философски, културен и т.н. Тези ярки фигури на съвременни дизайнери са обект на анализ в изследването, за да се акцентира върху новите модни решения за форма и функция, както и практиките на деконструктивизма, като философия повлияла всички форми на изразяване в изкуствата и съответния ѝ израз в модата.

В трета глава се коментират основните фактори на XXI век, дигиталните технологии и последвалите от тях комуникация и глобализация, довели до структурни промени в обществото. Докторантът е поставил акцент в изследването на този процес, тъй като той ще доведе и до различна логика на формирането на процесите на модното прогнозиране в съвременния век. Посочени са основни разлики от принципите, ръководили сформиранието на тенденциите до сега – понятия като център и периферия, глобално и локално губят своето значение като логика за формиране на досегашното построяване на основните принципи на зараждане, кулминация и отминаване на дадена тенденция. Авторът обуславя значението и вниманието, отделено на появата на „бързата мода“ като естествено явление в настоящото време, отговаряща на забързаните темпове на комуникации. *„Бързата мода е не само реплика към предходните традиции, а специфичен феномен на дигиталната ера, особено в нейните първи години, а именно първото десетилетие на XXI век.“*/цитат 41 стр./ Друга основна теза която докторантът защитава е връзката на бързата мода с минимализма, свързана с промените които налага глобализацията и налагането на интеркултурния световен пазар. В подкрепа на тезата си той изследва и принципите на минимализма в изкуството дали философската обусловеност на тези заложени в модното проектиране.

В подкрепа на новата ситуация предизвикана от появата на интернет и бързото му развитие като място за комуникация с потребителя, Николай Божилов анализира успешно стратегиите на две наложили се компании от международно значение - H&M и Zara, които са свързани отново със създаването на бърза мода. Тези негови изследвания са в подкрепа на основната му теза за необходимост от създаване на нови принципи при прогнозирането на модни тенденции. Този анализ отново би могъл да послужи на дизайнерите, които трябва да отчитат създаването на новата виртуална общност, за да се ориентират в съвременната модна среда. *Модният цикъл намира своята виртуална езикова форма във вида на хаштагове (Instagram, Facebook), своята виртуален моден подиум под вида на пинове (Pinterest) и виртуални колекции, произведени и зависими от специфичния за виртуалната среда процес на букмъркинг и линкове.* стр 62/ В главата посветена на Уеб пространството и последвалите изменения на комуникации са анализирани новите характеристики върху които ще се базира изграждането и посоката на изследване на модните тенденции. Един от плюсовете на тази дисертация е проследяване развитието на пазара за модни стоки в настоящия

момент, както и отношенията, които променят статута на потребителя не само като консуматор, но и като играещ роля в изграждането на марката. Важен момент и извод от проучването е, че през последните десетилетия се създава по-децентрализирано разпространение на модата, както и участие на потребителя в крайното решение на продукта, което води до демократизиране на модната система.

В четвърта глава са проследени и обстойно анализирани променените условия за производство през последните десетилетия, следствие на социалните промени и скоростта на развитие на цифровите технологии, което довежда и до промяна в цикъла и принципите на сформирани на модните прогнози. Посочени са и примери, които са нови решения в новосъздалата се среда /например проектиране и разпространение на капсулни колекции от известни дизайнери за кратък период в мрежите на марки за бърза мода – 2004г. Карл Лагерфелд за H&M, както и намесване в дизайна или персонализиране на продукти - Nike iD, тениски - www.threadless.com/. Обстойно са разгледани различните маркетингови особености на две световни марки - H&M и Zara, като са изтъкнати различията в стратегиите им, недостатъци, предимства и евентуални посоки на развитие. Обърнато е внимание и на трудността за защита на авторските права при условията в които се движи днешната модна индустрия, като проблем в чието поле предстоят да се определят рамките и регулират правилата за защита на дизайнера.

След като докторантът е поставил основните хипотези за значимите явления в модната индустрия през последните три десетилетия, анализирал ги е в контекста на развитието в обществото като цяло, в пета глава извежда основите за систематизация на модните прогнози. Важни са характеристиките изведени от докторанта на постоянно сменящата се среда в която функционира модата, новостите за всеки отделен период, посоките които се очертават за бъдещото ѝ развитие.

Авторът дава следното определение за тенденция: „Тенденция“ наричаме сходствата в информационните източници, характеризиращи се с повишаване на осведомеността за нова визия в модата и ускореното търсене сред потребителите. /стр 111/. Последващият детайлен преглед на приемането, отхвърлянето, допълването, фазите на развитие, на продължителност, зависимостта им от социални, икономически, политически и културни фактори правят прогнозирането на модните тенденции трудна и променяща се материя на познание. Това доказва и необходимостта от изследвания, анализи и въвеждане на инструменти върху които да се насочи модната индустрия, за да може оптимално да бъде реализирано производството на модни продукти. Това е и едно от основанията за необходимостта и сериозността на едно такова изследване. В световен план под различни форми се търсят решения срещу свръхпроизводството, замърсяването на околната среда, запазването на ценни традиционни занаяти, осигуряване на поминък на отдалечени малки общности и т.н., проблеми в чието решение модната индустрия участва. Изучаването на тенденциите в поведението на

потребителите, както и тенденциите за гамата, видовете продукти, материи, маркетинг, предоставени от специализираните за това бюра дават възможност на дизайнерите за подготовката на конкурентно способни колекции.

Николай Божилов е в добра позиция да се заеме с подобно изследване като млад реализиращ се моден дизайнер, а още повече е поел отговорността с поемането на часовете в Магистърска програма на специалността – „Модни прогнози“, които той води по време на подготовката на дисертационния труд. Важни са и изводите произлезли от анализа – обръщане към личността на индивидуалния клиент, обуславящи тенденцията за създаване на дизайнерски проекти в малки серии вписващи се в световните тенденции. Тук е ролята и значението на детайлното познаване на сложността на редица фактори, които трябва да бъдат отчетени за успешното позициониране и реализиране на даден проект на пазара, което доказва необходимостта от анализа и систематизирането им. В тази посока е разгледан и метода на „еклектизма“ и логиката му като подход в модното проектиране.

Приносителите, изведени като обобщен резултат от търсенията и направените съответни изводи в дисертационния труд, реализацията на Николай Божилов като моден дизайнер, както и отговорността му към работата и развитието на катедра „Мода“ в НХА са достатъчни аргументи да предложи на уважаемото научно жури присъждането на научната и образователна степен „доктор“ на Николай Викторов Божилов за дисертацията му на тема: „Функция, концепция и прогнози в съвременната мода в първото десетилетие на XXI век“.

18.01.2020

проф. Майа Богданова

София